

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVŐ PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:

Egész évre	10 ft — kr
Félévre	5 ft —
Negyedévre	2 ft 50
Egy óra	1 ft —

Hirdetési díj:

Öt-hasábsopetisorszeri beiktatásért 5 kr Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr Nyulatór 4 hasábsos petitorsorért 20 kr.

XI. évfolyam. 1884.

Debreczen. Kedd, június 3.

107. szám.

A debr. szabadelvű párt mozgalmái.

Debreczen, június 3.

Emlékezetes és nagy politikai fontosságú napja volt tegnap Debreczen városának, melyen a helybeli szabadelvű párt a közelgő képviselőválasztások alkalmából a III-ik és az I. kerületben is kibontotta zászlaját. A büszkén lengő zászlót, mely alá a diadal bi. os reményével sorakozunk mi mindnyájan, kik hazánk ügyét a józan haladás, az igaz szabadság, a renddel párosult szabadság útján keressük.

A II. kerület szabadelvű pártja már a múlt vasárnap megkezdte a mozgalmát K i s s Lajos kijelölésével. Ma folytatta a másik két kerület. A III. kerületben pártunk választóinak közbizalma újra K ö r ö s i Sándor urban összpontolt, ki a lefolyt országgyűlésnek egyik legmunkásabb, legfáradhatlanabb tagja volt s ki iránt most még fokozottabb mértékben nyilvánul a köztisztelet, a szeretet, a ragaszkodás, mint három évvel ezelőtt, midőn a III-ik kerület oly fényes többséggel választotta őt képviselőjéül.

Körösi Sándor ur beszámoló beszédét lentebb találják olvasóink. E beszéd nagy hatását emelte a szónok jeles előadási képessége, mely mind gyakrabban meg-megújuló éljenzésre ragadta a nagy számmal egybegyűlt választó polgárok seregét. „Ugy van,“ „igaz,“ hangzott fel a beszéd fontosabb mozzanatainál, ott hol a szónok éles boncoló logikájával szétszedte s nevétségessé tetté az ellenzék állításait s diadalmasan, tényekkel, számokkal bizonyította az ország előhaladását a jelen kormány alatt. Talpraesett humora közderültség közt sújtotta le s törte össze az ellenzék leghatásosabb fegyvereit.

Viharos lelkesedés üdvözölte aztán az I. kerület szabadelvű párti jelöltjét: gróf R á d a y Gedeon urat, ki minden szívet rohammal nyert meg egyszerre. Lelke mélyéből jött hatalmas beszéde, melyen meglátszott a rögtönzés közvetlensége; szívet és elmét egyaránt meghódított. Nemesen, hévvel és lelkesedéssel beszélt, a tiszta meggyőződés azon elragadó hatalmával, mely ellenállhatatlanul behat a hallgatóság lelkének legbensejébe.

Szavainak végeztével leirhatatlan lelkesedés tört ki minden ajkán. A választók szünni nem akaró zajos éljenzése biztosíthatta a nemes gróft, hogy beszédének mély hatása maradt itt s Debreczen választó polgárai dicsőségüknek tarják, hogy ily kitűnő hazafit, kiben az államférfiúi éles látás a haza legforróbb szeretetével s az egyháza iránti leghívebb odaadással párosul, nyerhettek képviselőjelöltjükül. Még azok is, kik az ellenzéki párthoz tartoztak a jelenlevők közül, elismeréssel adóztak a nemes gróf fényes érdemeinek.

A választók gyűlését a szabadelvű párt h. elnöke F r á t e r Imre nyitotta meg néhány rövid meleg hangu szóval, s K ö r ö s i Sándor volt orsz. képviselőnknek körünkbe meghívására Á b r a h á m László, H o r v á t h István és K u c z i k Gábor urakat kérte föl, gróf R á d a y Gedeon I. kerületbeli képviselőjelölt meghívására pedig B a l o g h Ferenc tanár, H o r o g József és R o t t l e r József urakat kérte fel.

A Körösi Sándor volt orsz. képviselőnk meghívására kiküldött bizottság

küldetésében eljárva, megjelent a képviselő urral, kit N e m e s Kálmán a III. kerületbeli szabadelvű párt elnöke üdvözölt hatásos meleg szavakkal.

Nemes Kálmán beszéde.

Mélyen tisztelt volt képviselőnk! Szeretett polgártársunk!

Mint küzdelemteljes harc után szerencsésen és dicsőséges győzelemmel hazatért vitéz bajnokot szíves örömmel és igaz hazafias lelkesedéssel üdvözölöm önt, a városunk III-ik választókerületének szabadelvű polgárai nevében! Üdvözölöm mint oly férfit, ki az ezelőtt 3 évvel kezébe adott zászlót magasan lobogtatva, becsülettel, tisztán, molesztalanul hozta azt vissza, fényes bizonyítékul annak, hogy bizalmunkkal nem érdemtellenül tiszteltük meg.

Uram! A szabadelvű pártunk sarkalatos elve volt és marad örökké „szeretni hazát és nemzetet“ ámdé ezen szeretetet nem hiú ábrándokkal eltelve, s nem is csupán rajongó hazafii lelkesedéssel, hanem egyszerűsággal, szakadatlan munkássággal, higgadt tevékenységgel — s egy közel szebb jövő reményébe vetett bizalommal kívánja s akarja kimutatni, mert erősen meg van győződve azon régi latin közmondás igazságáról „ora ot labora et dabit tibi Deus omnia bona“ vagyis: „imádkozzál és dolgozzál és megáld az Isten minden jóval“ — de én ezt hazafias érzellemmel így szeretem kifejezni „félve imádd Istenedet“ — féltékenyen szeresd hazádat — légy óvatos és körültekintő — örökké hasznosan munkálkodjál; s a haza boldog leend.“

Miután ön tisztelt polgártársunk ezen szent elvet nemcsak elméletileg vallotta s vallja magának, hanem azt a lefolyt törvényhozási időszak alatt gyakorlatilag is sikerrel törekedett érvényre emelni: ezért fogadja körünkbeni megjelenése alkalmából ezennel ismételve nyilvánított ószinte üdvözlőnként, melyhez most már azon bizalmas kérésünket csatoljuk, hogy beszámoló beszédét az itt szép számmal egybegyűlt választó polgárok előtt megtartani méltóztatassék.

Harsány éljenzés követte e szavakat, mely után K ö r ö s i S á n d o r orsz. képviselő megkezdte beszédét. A nagyszabású beszéd így hangzik:

Körösi Sándor orsz. képviselő beszámoló beszéde.

Tisztelt választó polgártársak!

Mielőtt a mai napra kitűzött feladatomban megoldásához fognék: fogadják legelőször is a szívélyes fogadásért és becses megjelenésükért legforróbb köszönetemet.

Három évvel ezelőtt Önök nagybecsű bizalma városunk 3-ik választókerülete részéről engem képviselői mandátummal ajándékozott meg, és azzal bízott meg, hogy a képviselőházban megjelenvén: az ország részére szükséges törvények megalkotásában résztvegyek.

Az engem megtisztelő bizalmat és megbízást köszönettel elfogadván, a képviselőházban megjelentem, a törvények alkotásában tevéleges részt vettem és most megjelentem önök előtt, hogy három évi működésemről számot adjak. (Éljen!)

Érzem feladatomban súlyos voltát, mert tudom, hogy alkotmányos országban, hol pártok vannak, egy párt által választott képviselő eljárásával nincs mindenik választópól gár megelégedve.

De érezvén a haza közjára iránti szándékom tisztaságát: fölemelt fölvel jelenek meg önök közt, mert mind a képviselőházban tett felszólalásaimat, mind szavazataimat nem irányozta egyéni érdek, hanem vezette huzánknak meggyőződésem szerint leghelyesebben értelmezett közjára. (Éljen!)

Itt állok tehát önök előtt, hogy számot adván a törvényhozás működéséről, s abbani részvétem indokairól: magamat önök szabad ítéllete alá bocsássam.

Itéljenek önök országgyűlési eljárásomról bőles belátásuk és lelkiismeretük szerint szabadon; de ne feledjék el, hogy hazánkban a közpálya embere állása általában, de különösen az országos képviselőé tökéletlen pártviszonyaik miatt, igen nehéz. — A közpálya embere, de különösen az országgyűlési képviselő állása igen nehéz, mert a közvélemény tengerében folytonosan ellenkező hatalmakkal kell küzdenie; most a mélység

vonja le, majd a habok elnyelni készülnek őt, majd a szél csapkodja ide s tőva.

A néptömeg a közpálya emberére gyakran rásíti a következetlenség bélyegét, és felejt, hogy a politikában nem a tudomány embere merev következetességét, hanem mint Szemere mondta, az élet örökké változó követelményét kell keresni. — Az élet nem engedi magát holt szabályok közé foglalni, s így a közélet emberei pályáját sem azok szerint kell megítélni.

Olyan a politika — mondotta egykor Szemere Bertalan Magyarország legelső belügyminisztere — mint némely folyó, mely néhol nagy kanyarodással látszik viszsztatérni, de csak látszik, mert így jut célhoz biztosabban. — Ezért nincs könnyebb, mint a politikai pályán csalódni, de nincs is könnyebb, mint a politikai pályák megítélésében csajtkozni.

Tökéletesen igaz. Nem tapasztaljuk-e ma is, hogy a szabadelvű pártunk vezérének és jelenlegi kormányának elnökét Tisza Kálmánt mily sokan vádolják következetlenséggel! Pedig e nagy államférfiúi politikai kitérésai csak látszólagosak, s mint a föntebb vázolt folyó kanyarodásai visszatérnek, hogy anélkül biztosabban elérhesse a maga elé tűzött nagy célt, mely nem kevesebből áll, mint a magyar önálló állam fenntartása s ebben a magyar faj tulsúlyának biztosítása. (Eljenzés.)

E cél tudatában követi őt a többségben levő szabadelvűpárt; s e tudatban küzdöttem én is az országgyűlésben három évig e párt sorában.

De hogy önk uraim! részrehajlatlan ítéletet mondhasanak a szabadelvűpárt és a kormány eljárása, valamint az én csekélységem közreműködése felett: áttérek az országgyűlésen hozott törvények fontosabbjainak megismertetésére.

Sok mondani valója lenne annak, ki a három évig tartott s május 20-án bezárt országgyűlés lefolyását nemcsak figyelemmel kísérte, de abban csekélyvölég is részt vett.

Mindamellett részemről röviden de tárgyilagosan és őszintén akarok, nem az ot-tani összes tapasztalataimról, hanem csak munkálkodásunk főbb tárgyairól szólni.

Nem kívánom lefesteni, minő küzdelem folyik a hatalom birtoklásáért, azon a helyen hol a nemzet sorsát eldöntő törvények alkotnának.

Nem kívánom előadni, hogy a nemzet legszentebb jogai és érdekei körül miként küzd egymással értele és tudatlanság, önzetlenség és érdekhajászat, szerénység és nagyravágás, férfias komoly magatartás és megmondhatatlan botrányhajászat.

Nem kívánom előadni, mily kevés az öröm, mit a képviselő érezhet, és mennyivel több a keserűség, mit meg kell kóstolnia; pedig míg az első gyorsan elrepül: addig az utóbbi gyakran hosszasan megmarad.

Csupán a meghozott törvények főbbjeiről ohajtok röviden szólni; és ezt annyival inkább megtehetem, mert már az 1883-ik évi november hó 11-én számot adtam önök előtt az országgyűlés két első évi működéséről; most feladatomban csak az, hogy akkori beszámoló beszédemet kiegészítendő, a harmadik év főbb mozzanatairól is számot adjak.

Kérem tehát becses figyelmüket. A hivatkozott időben tartot beszámoló beszédemben kifejtettem, hogy a magyar törvényhozásnak 1867-ben megkezdett működése óta nem volt még egy időszak sem, melybe oly nagyszámu és fontosságú törvények alkotottak volna belügyeink rendezésére, mint a legközelebbi három éves időszakban.

Nincs az állami igazgatásnak oly ága, mely a most hozott 153 törvénynek képviselve ne lenne.

Megismertettem pénzügyeink súlyos, de évenként fokozatosan javuló állapotát.

Kiemeltem, hogy midőn törvényhozá-sunk az állam polgárok vállaira nehezédő adótörvényeket hozott: ugyanakkor hozott olyanokat is, melyek az adózó polgárok terhei könnyítésére szolgálnak. Ilyenekül tűnttettem fel a k á v é f o g y a s z t á s i a d ó megszüntetéséről, a n a p s z á m o s o k a d ó m e n t e s s é g e r ő l, a k ö z z a d ó k k e z e l e s é r ő l, a p é n z ü g y i b i r o s á g o k r ő l rendelkező törvényeket.

Megismertettem a tisztviselők minősítéséről a vármegyék háztartásáról, a csendőrségről szóló törvényeket.

Feleltem a u z s o r á r o l é s k á r o s h i t e l ü g y l e t e k r ő l s z ó l ó t ö r -

vényt, mely mióta életbelépett, hatalmas gá-tat vetett némely lelketlen pénzemberek va-gyonkapzsiságának.

Kitüntetem a középtanodai oktatásról szóló törvényt, mely már áldásosan működik azon cél elérésén, hogy e sok nyelvű és hitfelekezeti országban a középtanodai oktatás terén egységes irány fejlődjék ki, vagyis oly irány, mely nyelv és hitfelekezeti különbség nélkül a haza minden szülöttének lehetővé tegye nem csak az általános műveltség megszerzését, de azt is, hogy e földet hazájának ismerje.

Előadtam a Ludovika acadé-mia felállításáról rendelkező törvényt, mely kapcsolatban az 1882 XXV t. cikkben mely a közös hadsereg résztvevő intézeteiben magyarországi ifjak részére 120 alapítványi helyet állított fel, alkalmas arra, hogy magyar ifjúságunkban újra felélesztve a katonai pályára vonzódo hajlamot.

Ha a lefolyt három év alatt több törvényt nem alkotunk volna, mint ezeket, miket itt ismételve felemlítettem: hazai jogfejlődésünkben örökké emlékezetes maradna a most bezárt 1881/4-iki országgyűlés.

De törvényhozá-sunk nem elégedett meg e nevezetes alkotásokkal, s kormányunk nem ült trespelve a bársonyszékekben, hanem folytatta a 3-ik évi ülészakban is a belrendezés nagy munkáját.

Nem lenne ismertető beszédem egész, ha ez utolsó ülészak nevezetesebb alkotásairól is nem szólnék.

Méltóztatassék tehát megengedni, hogy mult évi beszédem kiegészítéséül, szóljak a a harmadik ülészak nevezetesebb tárgyairól. Ezek közül igen fontosnak tartom a p é n z ü g y m i n i s z t e r ü n k által benyújtott t. javaslatot,

Pénzügyminiszterünk különösen arra törekedett, hogy államháztartásunk sulyegyen legalább a rendes költségvetésben, helyreállítassék; e célból benyújtotta a vámtariffa revidiojáról, a pénz és biztosító intézetek megadóztatásáról, a szeszadó reformjáról, az általános jövedelmi pótdó átalakításáról szóló törvényjavaslatokat, melyek törvényereje emelkedvén, elismerem, hogy az adózó polgárok terhet növelték, de az állam bevételeit mintegy tíz millió forinttal szaporították.

Nem szándékozom a valót eltitkolni; elismerem hogy adóemelések szavaztam meg; de ha meggondolom, hogy ezeket nem a kormány szavaztam meg, hanem megszavaztam Magyarországnak azért, hogy adósságaitól meneküljön, s háztartása rendes költségvetésben az egysúly helyreálljon: megnyugtató lelkiismeretem, mert ime hazánk a hitelünket rontó defizitból, a rendes költségvetésben, ez évben megszabadult, az egysúly helyreállt.

Ezen cél eléréseért szívesen osztozom azon vád terheiben, melyet az újabb adó emelésekért a szabadelvű párt és kormány ellen az ellenzék emelt.

Az egysúly helyreállításával egyrésztől megszilárdítottuk hitelünket, másrésztől államháztartásunk újabb megrontása elé gá-tat emeltünk.

Igaz, hogy az egysúlyt csak a rendes költségvetésben állítottuk helyre, és a rendkívüli kiadásokban még mindig tekintélyes hiánnyal kell küzdenünk. — De már ez is vívmány, és arra fog bennünket ösztönözni, hogy a rendkívüli kiadásainkban is szabaduljunk meg a hiánytól, mert csak ekkor lesz lehetséges hazánkban több hiányzó intézmények meghonosítása, és csak ekkor gondolhatunk az adózó polgárok terheinek megkönnyítésére. Az elért pénzügyi eredményhez, csak adóemelést tartalmazó törvényjavaslatok elfogadásával jutottunk.

Ez adóemelést tartalmazó törvények közül különösen az általános jövedelmi pótdóról szóló törvény az, mely ellen legtöbb a panasz; ezenkívül az a d ó k a t a s z t e r k i j a v í t á s a is sok helyen — és pedig meglehet alaposan — elkeseredést okozott.

Az általános jövedelmi pótdóról szóló törvény az, mit ellenzéki polgártársaink a polgárok elkeseredésére felhasználnak.

Méltóztatassék tehát megengedni, hogy felvilágosításul némely megjegyzéseket tessek e törvényre.

A pénzügyminiszter az azzal a nyilatkozattal nyújtotta be ezt még mint javaslatot a házhoz, hogy ha ezt megszavazzuk, az ebből bejövendő három millió forint jöve-

delemmel már az évben megszüntethető lesz államháztartásunk rendes kezelésében a hiány.

A többségben levő szabadelvű párt ezen nyilatkozat folytán a javaslatot elfogadta, mert ez által nemcsak a hiányt megszüntethetjük meg, de az adóteher elviselését is arányosabbá tettük. Eddigi adótörvényeinkben egyfelől az ingatlan és ingó töké, másfelől az ingó töké különböző nyilvánulási igazságtalanul, aránytalanul voltak az állam szükségleteire igénybe véve.

Ez új törvény aképp szünteti meg az aránytalanságot, hogy a földbirtok alapadójából leüt három millió forintot, és ezt is az új három millió forinttal, az általános jövedelmi pótdadó útján hozza be.

Ezen intézkedésnek az a nagy jelentősége van, hogy nem a teherrel sújtott ingatlan és nemcsak a hozadékai adókat az alapján rója ki a régi három millió és az új három millió forint terhet, hanem az összes adó tekintetbe vételével állítja elő, a betáblázott terhek levonásával, a pótdadó alapját, és így a teherviselési képességgel a terhet kedvező arányba hozza.

Ez igazságos célja mellett is ez a törvény az ellenzék részéről azon kifogással támadott meg, hogy ezzel a földadó emeltek, pedig ez nem áll, mert a földadó 29 millióról 26 millióra szállított le. — A régi valamint az új 3 millió forintnyi teher viselésében a föld is épügy mint a ház, vagy az ingó töké a jövedelem arányában vesz részt.

Egy igazságos szerető ember sem akarhatja, hogy minden teher csak a keresetre, az iparra, és az ingó tökére hárítsanak, a föld jövedelme pedig tehermentes maradjon. Különbösen is ebből a teherből a földre csak 810,000 forint esik.

Van a magyar birodalom területén összesen 48 millió kataszteri holdból álló föld; ebből 19 millió hétszázhatvanezer hold szántó föld. E között megosztva a 810,000 forintot, esik egy holdra 4 kr.; 100 holdnyi szántóföld után esik négy forint.

Részemről igazságosnak találtam, hogy ha már új terhet kell viselnünk: viseljük azt mindnyájan igazságos arányban, bár honnan kapjuk jövedelmünket.

Ha a föld jövedelme kivételnek a teherviselés alól: akkor a házra, a keresetre; ingó tökére, iparra kellene vetni az adót; és pedig oda vezetne, hogy mindenre mit a szánkon beteszünk vagy a mi testünket felezi adót kellene vetni. És mivel én ezt az igazságtalanságot nem akartam: azért fogadtam el az általános jövedelmi pótdáról szóló törvényjavaslatot.

Mondjanak most már t. polgártársaim részrehajlatlanul ítéletet: nem volt-e esélyes dolog magunk megerősítésével és az államháztartásunk súlygyenyét helyreállítani? és nem volt-e okosabb saját magunk megadóztatni, mint újabb adósságot csinálni, a melyet drága katonáival elvégre is nekünk kellett volna megfizetni? és nem volt-e igazságos az, hogy e terhet viselésében mindnyájan aránylag részesüljünk?

Én megvagyok győződve, hogy minden részrehajlatlan polgár e törvényt igazságosnak fogja találni.

A már megindult választási mozgalmak folyama alatt a jövedelmi adóval kapcsolatban az új kataszterrel, és az ennek alapján kivetett adóval is valója az ellenzék a kormányt és a szabadelvű pártot, azt állítván, hogy az adókatássterkötény csak azért javított ki, hogy ezáltal a földadó emeltesse.

Erre egyszerűen azt mondom, hogy ez nem való.

Az adókatássterkötény kijavítását mindeki követelte pártkülönbség nélkül, mert tapasztaltatott, hogy a még a Bach-kormány alatt behozott adókatásster alapján kivetett adóteher aránytalanul volt felszta.

Az új adókatásster célja egyszerűen az, hogy az adóteher az adózók igazságos arányban osztsassék fel.

Már pedig ugyanazon összeget az arányos felosztás megszüntetésével és igazságosabb felosztásával csakugy lehet szétosztani, ha a tulterhelt vidékek terhéből egy részt elvesznek, és azt az eddig kevésbé terhelt vidékre róják ki, és ha a kataszter kijavítása ezekre nézve adóemelést képez, ennek nem a kormány az oka, hanem az arányosítás, az igazságos felosztás.

Olyan arányosítás, mely az igazságtalanul terhelt vidéket megkönnyebbitse anélkül, hogy a kevésbé terhelt vidékre több terhet ne róna, nincs és nem is lehet.

Hogy ha pedig emberi gyaroltságból, vagy akármilyen okból egyesek aránytalanul tulterheltettek volna s ennek orvoslására törvényt hoztunk, mely megengedi, hogy a tulterhelték felszólalhasanak s adójuk kiigazítását követelhessek.

E törvény szerint a sértett felek felszólalhatnak, és felszólalásuk végelintézés végett a csupán adózákból összeállított országos bizottsághoz hivatalból felküldendő. A pénzügyminiszter ur is f. évi május 10 én a képviselőházban kijelentette, hogyha az egyes vidékeken akár az érdekeltek nagyvársága, akár a hivatalos közleg hibás felvétele miatt igazságtalan arányok állapítottak volna meg: arra fog törekedni, hogy azok kijavítsanak.

Szóljának fel tehát az érdekeltek, ha valahol hiba történt, s ki fog javíttatni a kataszter, mert abból, hogy valaki több adót fizessen, mint aránylag reáesnek az állami kincstárnak haszna nem lenne, mivel a föld-

adó-törvény szerint a föld adója 26 millió forintnál többre nem emelhető.

A kataszter célja csak az, hogy ez a meghatározott összeg a földbirtokosok közt aránylag osztsassék szét.

Nemcsak a törvénynyé vált törvényjavaslatokról, de a törvényhozásnak foglalkozást adott oly törvényjavaslatokról is kötelességemnek tartom megemlíkezni, melyek tárgyalattak ugyan, de el nem fogadtattak.

Ezek közül felemlitendőnek vélem az igazságügyi miniszter által a keresztyén és izraelita között, valamint az országban kívül kötött polgári házasságról szóló törvényjavaslatot.

E törvényjavaslat kettős célt tűzött maga elé. Először: lehetővé akarta tenni a keresztyén és izraelita vallású honlakosok közt a házasságkötést. Másodszor: érvényesekül akarta elismerni a külföldön, az ottani törvények értelmében polgári hatóságok előtt kötött házasságokat.

Mindkét cél, igen helyes cél, s az ezek elérésére a törvényjavaslatban nyilvánult törekvés jogosult volt, mert az állam kötelessége gondoskodni oly törvényről, mely az államban létező különféle vallásfelekezetek dogmái és felfogásával szemben az állam különféle vallású és nemű lakosainak az egymással házasságkötést lehetővé tegye.

Hasonlóképp az állam kötelessége arról gondoskodni, hogy a külföldön kötött házasságok érvényesekül elismertesnek, mert a mai előhaladottabb viszonyok közt a népek egymással gyakrabban érintkeznek, mint századokkal ezelőtt, és mert a nemzeteket semmi sem fűzi oly szorosn össze, s az egyetértést semmi sem mozdítja annyira elő, mint a házassági törvény.

Hazánkban ily házassági törvény nem létezik, s e miatt azon visszárs helyzetben vagyunk, hogy országunk lakossága egyik hitfelekezetével a házasságkötés nincs megengedve, másrészt a külföldön kötött polgári házasságokból született gyermekek törvényesekül el nem ismertetvén; szüleik vagyonaiban törvényesen nem örökösödhetnek.

Ez okokból a képviselőház igen nagy többsége a törvényjavaslatot örömmel üdvözölte és mivel jobb hiányában a létező házassági hajdon részben segíteni alkalmas lett volna nagy szavazattöbbséggel elfogadta. Csak is részben lett volna alkalmas a javaslat hiányon segíteni, mert nézetem szerint összes házassági visszasszágaiknak a már minden művelt államban elfogadott általános kötelező polgári házassági intézménye lesz egykor alkalmas segíteni, vagyis a házasságkötés azon módja, mely sem a házasság megkötésében, sem a házassági válóperekben, sem a bírásokodásban nem a különböző vallásfelekezetek hitelveit veszi tekintetbe, hanem a házasság természetének megfelelő egyforma, és az állam minden polgárára kötelező állami törvényvel szabályozza a házasságkötést.

Egy ily törvény alkotása most azért volt lehetetlen, és mostanában azért lesz még lehetetlen, mert közigazgatásunk még nincs akképp szervezve, hogy ennek közegeire rábízhatnánk minden házasság megkötését. Ez okból mi is, kik az általános kötelező polgári házasság barátai vagyunk, örömmel üdvözöltük a törvényjavaslatot, mert a legkiáltóbb igazságtalanságon addig is segített volna, míg az egységes házassági törvény, a polgári törvénykönyv keretében, megalkottatott volna.

De hát a főrendiház a képviselőház nagy többsége által elfogadott törvényjavaslatot két ízbeni üzenetváltás mellett sem fogadta el, s azt első ízben hat, másod ízben kilenc szavazattöbbséggel elvetette.

A képviselőház a további üzenetváltástól sikert nem remélvén: egy határozattal, melyben kimondatott, hogy a kormány nyujtson be alkalmas időben egy törvényjavaslatot, melyben a függőben maradt kérdések megoldásának, a napirendről levette.

A főrendiház ezen eljárása megérlelte a nemzetben azon tudatot, hogy ha az 1848-ban kimondott jogegyenlőség megvalósítani akarjuk; ha azt akarjuk, hogy Magyarország a modern jogállamok közé felvétssek és népképviselaten alapuló képviselőházunk a főrendiházzal összhangzásba hozassék: ugy át kell alakítanunk főrendiházunkat felszólalású, s ki kell onnan kuszóblólnunk először is azon indigenákat, kik ez ország terheit nem viselik, más államoknak nem csak polgárai, de gyakran törvényhozói is; ezek nekünk törvényeket már csak azért sem hozhatnák, mert viszonyainkat nem ismerik. (Ugy van!)

Valóban sajnálnunk lehet, hogy e végyes házassági törvényjavaslat a főrendiház által el nem fogadtatott, mert e tény nem akarva is újabb táplálékot nyujtott azon nem csak időszerűtlen, de a szabadság, jogegyenlőség és testvérséggel ellenkező mozgalomnak, mely antisemitizmus név alatt külföldről hozatott be hozzánk, és a mely hazánk polgárainak egyik fáját, egyik hitfelekezetét minden jogoktól megfosztani és az országból kiűzni akarja.

Csak az a szerencse, hogy magyar népünk sokkal szabadságszeretőbb, sokkal értelmesebb, sem mint rávehető lenne arra, hogy polgártársai egy részét faji vagy hitfelekezeti különbség miatt az emberi és polgári jogoktól megfosssa. Ez a mult évben keletkezett forgószél nem fog nálunk viharra kifejlődni, s minden nagyobb baj nélkül átvonuland hazánk felett.

Minden értelmes honpolgárnak arra kell

törekednie, hogy az izraeliták társadalmi különállása megszűnjék, és mindnyájan a magyar társadalomba beolvadjanak. E beolvadást már maguk megkezdték szokásaik és nyelvük elsajátításával; de ez teljessé csak a házassági tilalom megszüntetésével válik; ez okból sürgetnünk kell oly törvény megalkotását, mely a beolvadás leghatalmasabb eszközét, az egymással házasságkötést lehetővé tegye.

Mig ez megtörténhetne: addig is legyen egymás iránt kiméletesek, s tekintsük egymást ugyanazon haza polgárainak, s olvadjunk egygyé a hazaszeretben. (Eljen!)

Az igazságügyi miniszter benyujtott egy másik igen fontos törvényjavaslatot is, mely elfogadtatván a „A szerzői jogról szóló törvény” czim alatt törvénykönyvünkbe igttatott.

E törvény célja az, hogy a tudósnak, írónak, művésznek szellemi munkáját a mások általi kizsákmányolás ellen megvédjék. A mit a szellemi munkák észével és munkásságával terem; olyan tulajdona az annak, mint a kézművesnek saját készítménye. — És mégis mig a kézműves készítménye az eltolválás ellen törvényvel volt véde, addig a szellemi munkát semmiféle törvény nem védte, azt mindenki saját hasznára kizsákmányvolhatta.

Nagy lézapot töltött be tehát a jogéletben a törvényhozásunk, midőn a szellemi munkások szerzői jogát is törvényes védelemben részesítette.

A földmívelés, ipar és kereskedelmi miniszter által benyujtott törvényjavaslatok közül kétségtelenül legfontosabb az ipartörvényjavaslat.

A ki a mai idő lánczolatoss összefüggésben levő mozgalmait vizsgálja, annak lehetetlen nem észlelnie, hogy a társadalmi mozgalmak ma már a politikai mozgalmakat háttérbe szorítják. — Ma már a művelt népek nem annyira államkormányzati, mint társadalmi kérdésekkel foglalkoznak.

A társadalmi rendben első sorban midenütt a közgazdasági kérdések foglalkoztatják az államférfiakat és törvényhozásokat.

A közgazdasági kérdések között az iparüggyel a mi törvényhozásunk már 1872-ben foglalkozott, és az akkor alkotott törvények között a 8-ik cikkben a teljes iparszabadság elvén megalkotta az ipartörvényt. De alig lépett életbe e törvény, sőt annak üdvös intézkedései végre sem hajtatottak: maguk az iparosok passzát emeltek az ellen és az iparnak tapasztalt hanyatlását az iparszabadság elvén alapult ipartörvénynek tulajdonították.

Az okokból, és ezt aligha nem alaposan mondhatk, hogy az iparszabadság hazai viszonyainknak nem felel meg; azt állították, hogy az iparszabadság az iparosokat egymástól elszigeteli, és iparosaink még nem képesek az iparszabadság kedvezményeit felhasználni, s így a töképenz zsákmányává lesznek, s tönkremennek.

Habár nem ismerem is el, hogy az iparszabadság elvén alapult törvény okozta volna hazánkban az ipar hanyatlását, mert a tapasztalat azt bizonyítja, hogy azon országokban legvirágzóbb az ipar, mint angol, francia német országokban és Észak-Amerikában, hol teljes iparszabadság létezik: mindazáltal sok igaz van iparosaink által az 1872-iki ipartörvényünk ellen felhozott kifogásokban.

Ez a most már újabb ipartörvényünk mig egyrészt az iparizsálás megkivánja a képesítést: másrészt a mester, segéd és tanonoz közti viszonyt jobban szabályozza, mint az 1872-iki törvényünk.

A miért a legnagyobb örömmel szavaztam meg ez újabb ipartörvényt, annak oka abban rejlik, hogy ez nagy sulyt fektet és nagy gondot fordít a tanonozok oktatására. Részemről azon meggyőződésben élek, hogy ha egyszer iparosainkál meghonosul az általános műveltség: akkor majd maguk fogják kérni a teljes iparszabadság elvén nyugvó ipartörvény megalkotását.

A most hozott ipartörvény jellemzésül annyit mondhatok, hogy abban iparosainknak nyilvánított óhajai a legnagyobb részben figyelembe vétették; így az ő kívánatukra igttatott be a képesítés is már az iparizsálás felvétele.

Egy másik kívánatuk, melyszerint a társulati kényszerít is felvétetni óhajtották, csak korlátozva teljesítették a menyiben ipartestületek csak akkor alakíthatók, ha egy községben képesítéshez kötött ipart üz szaz iparos közül annak megalakítását kétharmadrész kívánja.

A kényszerítetületek kérdése a képviselőházban nagy vitát idézett elő, de a többség a kényszerítetületeket el nem fogadta.

A mi csekélységemet illeti: én a képviselőházban határozottan a kényszerítetületek mellett szóltam fel, mert ugy voltam meggyőződve, hogy ha már eltérünk az iparszabadság elvétől ha elfogadtuk a képesítést: akkor el kell fogadnunk a testületi kényszerít is. Azért bizonyult az 1872-iki törvényünk sarkatlanul, mert iparosaink nagy részében nem volt meg a társulati hajlam. Ha elismerjük, hogy az iparosok szétszórtotn a gyarapítással szemben megállani nem képesek: ugy saját javukra kényszerítük őket a testületekbe való belépésre.

Igy lévén meggyőződve: a kormány által benyujtott törvényjavaslat ezen szakaszát nem fogadtam el, hanem benyujtottam egy módosítványt, melyben azt indítványoz-

tam törvényben kimondatni, hogy minden községben, hol szaz önálló iparos van, ipartestület alakítandó, s annak minden iparos már ipara megkezdésével tagjává lesz és köteles az azzal egybekötött kötelezettségeket teljesíteni. (Helyeslések!)

Az én indítványom azonban nem pártoltatott és azok is, kik a testületi kényszerít pártolták a gróf Zichy Jenő által benyujtott módosítványra szavaztak. E módosítványban csak annyi mondatot ki, hogy mindenütt hol szaz önálló iparos van: ipartestület alakítandó; de nem volt abban határozottan kimondva, mit az én módosítványom tartalmazott, hogy minden önálló iparos, ipara megkezdésével az ipartestület tagjává lesz, és köteles az azzal egybekötött kötelezettségeket teljesíteni.

Ez okból én sem a kormány által benyujtott t. javaslat ezen §-ára, sem gróf Zichy Jenő módosítványára nem szavaztam, mert az én czélatomnak egyik sem felelt meg. (Helyes!)

Ime, előadtam az új ipartörvény létrejötté körülményeit és alapelveit, most már mint törvényre kimondom, hogy az a czéh-rendszer is teljes iparszabadság között közepesen állván, jelenlegi viszonyainknak megfelelő.

Nézetem szerint semmiféle törvényvel sem lehet az iparosok sorsát teljesen javítani; azt csak maguk az iparosok javíthatják szakértelmük fokozásával és szorgalmas munkássággal; de hogy ez az új törvény sokban javítani lesz képes az iparosok sorsát és emelni az iparüggyet: arról megvagyok győződve, feltéve, hogy az nem marad papírtörvény, hanem pontosan végrehajtatik, a mi csakugy történhetik meg, ha iparosaink az ipartestületeket megalakítják.

Nagy tevékenységet fejtett ki a közlekedési ügyi miniszter is, és számos törvényjavaslatot nyujtott be, melyek a törvény erőre emeltevén alkalmasak arra, hogy az adózó polgárok teherviselési képességét fokozzák, s az adóteher elviselését megkönnyítsék.

A közlekedési miniszter által benyujtott t. javaslatok megteremtették az Adrián a magyar tengerészeti hajózást megkötötték az az osztrák állami vasutársasággal a szerződést, melynek erejével a magyar kormány az összes vasutakra döntő befolyást nyert. E miniszterium indítványára hozott törvényvel létesítettük a budapesti zsimonyi vasutat, biztosítottuk a Körös, Maros és Tisza vidék lakóit az árvizek ellen; ámde ezt nagy áldozattal tehetjük, mert e három utóbbira 45. millió forint kiadást tettünk. Ezenkívül államosítottuk a duna-drávai és az erdélyi első vasutat, több millió forintnyi kiadással felépítettük Szegedet.

Az utolsó ülésünkben hozott törvények sorában meg kell még említenem a miniszterelnökünk által benyujtott, az állandó országgyűlési építési tervének jóváhagyásáról, és az építés végrehajtásáról szóló törvény javaslatot is.

E törvényjavaslat elfogadását a kormány azon czélból kérte, hogy legyen valahára az országgyűlésnek állandó háza, és legyen ez a ház külmelegében is oly nagy-szerű, hogy 1894-ben elérendő ezer éves itt lakásunk emlékére is méltó jelképe legyen.

Nem volt az országgyűlésen egy párt sem, mely a célt nem helyeselte volna; a vélemények csak a költség tekintetében tértek el.

Mi, a kik a kormány javaslatát pártoltuk, elismertük, hogy súlyos pénzáldozat követeltek tőlünk; de ismertük nemzetünk büszke önértetét, ismertük áldozat készségét és azt megszavaztuk.

Azon nézetben voltunk, hogy ezer éves itt létezésünk emlékéül köteleseggünk lesz egy a nemzet méltóságának megfelelő emléket állítanunk. Ha egy néma szobor képeben tán a Szt. Gellérhegyen ezt az emléket felállítjuk: az is többé fog kerülni tíz millió forintnál, pedig egyéb hasznát aligha vesszük, mintha rátekinvnt multunkon elmergünk. (Igaz!)

Sokkal okosabbnak véltük oly emléképület felépítését, melynek egyszersmind hasznát is vesszük.

Azon nézetben is voltunk, hogy azon nemzet mely ezer éves itt létezése emlékére ily díszes emléket emelni kész; nem eshetik kétségbe jövője felől; az a nemzet még élni akar és mint önálló magyar nemzet több ezer évet is óhajít megélni.

Ez emelkedett nézetben szavaztam én meg az állandó országgyűlésre kért kilenc és félmillió forintot, melyet tíz évi részletekben kell majd megfizetnünk.

Hogy helyesen eszelekedtünk; arról meggyőződött koronás királyunknak az országgyűlés beárasakor mondott trónbeszéde, melyben oly szavakban helyeselte az állandó országgyűlés építését, minők még soha magyar király ajkáról a trónról nem hangzottak. Indokolja — mondá ő — ezen áldozatot a majdnem ezer éves alkotmány iránt érzett kegyelet, és azon remény és bizalom, hogy ama palotában újabb és újabb századokon keresztül fogja kifejezését találni hű magyar nemzetünk legjellemzőbb két, de egybeolvadt érzelmé: hűség a királyhoz, és ragaszkodás a alkotmányhoz.

Ha a koronás király ily magasztos érzettel fogta fel az állandó országgyűlés jelen-

tőségét: mezzet minden magasztos teljességéből k o t m á n y k o t m á n y k o d o n e s

Az ált. az országgyűlény volt nemzet sorsá

Az a lalkottunk, n tékénél fogv most legköz kasságának, tevékenység

Allami tésében a Igazságoszo oktatásunk, sünk, valam

Ez iga Más re kolom el, e követelt, és telen az a t nyekben vál

De hát szabadságot k o t m á n y s o

Ki az, s adalom igen mint voltak chális élet ig

Honvéd, azon korszak csak a kivá deni. — A n lános hadkök hadféria k tudomány fe

tak nem csak melyek felem gyobb részét

Közgaz sokkal drágá midőn a jog élvezte, terh kizárt jobbag sadalmunk eg teherviselésé

Közokta mint kellett tatásban nem

Ma köz házuk be, m ségében csak

Az 1882 tettünk 308 m kifizettünk 13 len nemzedék vasutak által

tal pedig emel kel pedig fo

tal pedig emel kel pedig fo

Jól tudja sötök állnak mégis midőn a fedezésére és azok, kik azt kormányt és elkeserítésével

Szerencs jukat el nem sokkal értelme hogy az állam milliónyi kiad jövedelmei le

— A mi csak szükséges: azt föbb jövedelm

Legközele volt képviselo melyben azza hogy ő egy kre deazért követé

éppitessen, álla tasson, a hivat

Miből teljesítse képviselőtársan

A mi má én t. polgártá tem át önké

közjogi alapít den oly kérdé ből előállt ke

vánítani, ezen támogatni fog

Ézt a fog szabadelvűpár a Tisza Kál

minden oly jav dása a kormány

Tehetség mányt, mert

tiszta hazafis és a ki óvato ország ügyeit

A szabá nemcsak azért dást tettem, és

désből, hogy alapon álló e kalmassabb pá

vezesse. Tisza K azért, mert az elérésére alkal

találtam. Az által által kitűzött

tőségét: megvagyok győződve a magyar nemzet minden gondolkodni képes tagja hasonló magasztos érzettel fogja azt felfogni, és szíves teljességéből fogja kiáltani éljen az alkotmányos király, éljen az alkotmányhoz és királyhoz ragaszkodó nemzet! (Hosszas éljenzés.)

Az általam előadottakból kitűnik, hogy az országgyűlés mind három ülészaka termékeny volt a haza ügyeit rendező és a nemzet sorsát javító törvények alkotásában. Az a 153. törvény, mit három év alatt alkottunk, nemcsak számánál, de benső értékénél fogva becses emlékül marad fenn, a most legközelebb bezárt országgyűlés munkásságának, a kormány és szabadelvűpárt tevékenységének.

Állami háztartásunk rendes költségvetésében a súlygyen helyreállított. Igazságszolgáltatásunk, közigazgatásunk, közoktatásunk, közigazgatásunk és közlekedésünk, valamint honvédelmünk javítottak. Ez igaz!

Más részről az is igaz, és ezt nem titkolom el, e reformok létesítése áldozatot is követelt, és ószintén bevallom nem jelentéktelen az a teher, a mit az adóemelési törvényekben vállainkra raktunk.

De hát ki az, a ki nem tudja, hogy a szabadságot nem adják ingyen, és hogy az alkotmányos önkormányzat sok költséggel jár? Ki az, a ki ne tudja, hogy a mai társadalom igényei nagyobbak és költségesebbek mint voltak az egyszerű de letűnt pátriarchális élet igényei és szükségletei?

Honvédelmünk ma drágább mint volt azon korszakban, midőn a hazát fegyverrel csak a kiváltságos osztály volt köteles védeni. — A nagy állandó hadseregek, az általános hadkötelezettségnek fogva besorozott hadiférfiak nagy száma, az előhaladott hadi tudomány fegyver készletei, oly terhet róttak nem csak reánk, de Európa összes népeire, melyek felemésztik az állam bevételei legnagyobb részét.

Közigazgatásunk, igazságszolgáltatásunk sokkal drágább ma, mint volt azon időben, midőn a jogokat csak a kiváltságos osztály élvezte, terheket pedig a jogok élvezetéből kizárt jobbágyok milliói viseltek. — Mai társadalmunk egyenlő jogelvezetést és egyenlő teherviselést alapul.

Közlésünkre ma több pénz kell, mint kellett akkor midőn a nép milliói oktatásban nem részesültek.

Ma közlekedési utainkra milliókat ruházunk be, melynek előnyeit a maguk teljességében csak utódaik fogják élvezni.

Az 1882-ik évi államvasutakba befektetünk 308 millió forintot. Kamatbiztosításra kifizettünk 134 millió frtot. Nagy teher az a jelen nemzedékre de nem kibórt pénz, mert a vasutak által emelkedett a termékek ára, és által pedig emelkedett a föld értéke, mindezekkel pedig fokoztatott az adózók adófizetési képessége.

Jól tudják ezt az ellenzéki pártok is sőt ők állnak elő örökös követelésekkel, és mégis midőn arról van szó, hogy a kiadások fedezésére az adót főleg kell emelnünk, ők azok, kik azt meg nem szavazzák, csak hogy kormányt és szabadelvű pártot, az adózók elkeserítésével, gyűlöltté tethessék. (Ugy van.)

Szerencsére ellenzéki barátaink és ellenjüket el nem érik, mert az adózó polgárok sokkal értelmesebbek semmint be ne látnak, hogy az állam csodát nem tehet; semmiből milliónyi kiadásokat nem fedezhet, és hogy jövedelmű legfőbb forrását az adó képezi. — A mi csak az állami élet költségeire szükséges: azt az állam az adóból, mint legfőbb jövedelmi forrásból fedezi.

Legközelebb olvastam egy ellenzéki volt képviselőtársam beszámoló beszédét, melyben azzal dicsekedett választói előtt, hogy ő egy krajczár adót sem szavazott meg, de azért követelte, hogy a kormány vasutakat építtessen, állami költségén iskolákat állíttasson, a hivatalnokok fizetését főleg emelje. Miből teljesítse mindezeket a kormány? volt képviselőtársam elfeledte megmondani.

A mi már csekély egyéniséget illeti: én t. polgártársak, azzal a fogadással vettem át önök kezéből a mandátumot, hogy a közigazgatás alapjait megújítsák, minden oly kérdésben, melyet a szabadelvűpártból előállt kormány létkérdésének fog nyilvánítani, ezen kormányt tehetségesen szívesen támogatni fogom; egyéb kérdésekben pedig fenntartom egyéni szabadságomat.

Ezt a fogadást megadtam. Mint a szabadelvűpárt egyik közhatóság, küzdöttem a Tisza Kálmán vezetésével álló kormány minden oly javaslata mellett, melynek elfogadása a kormány lételetét érinti. (Éljenzés.)

Tehetségem szerint támogattam a kormányt, mert élén oly vezetőt láttam, kinek tiszta hazafiságról meg vagyok győződve, és a ki óvatos, de erélyes kézzel vezeti az ország ügyeit. (Éljenzés.)

A szabadelvűpárt soraiban működtem nemcsak azért, mert Önöknek ez iránt fogadtam tettet, de működtem azon meggyőződéssel, hogy szabadelvű irányánál, szilárd alapon álló egységességénél fogva, a legalcalmasabb párt arra, hogy az ország ügyeit vezesse.

Tisza Kálmán vezérlete alatt küzdöttem azért, mert az általa kitűzött cél az a cél, elérésére alkalmazott eszközöket helyeseknek találtam.

Az általa és szabadelvűpárt összessége által kitűzött cél az, hogy a jelenlegi köz-

jogi alapon konszolidáljuk a magyar állam eszméjét, erősítsük meg az állam fenntartó magyar rajt, s teremtjük meg a második ezredévre az új Magyarországot. (Éljenzés.)

Mert e cél helyesnek tartottam: a szabadelvűpárt eszméjét és az ebből előállt kormány javaslatait harcoltam a szó fegyverével és azokra adtam szavazatomat.

Ennek köszönhetjük, hogy ma a körülöttünk levő nagyrészt a kis államok keresik monarchiánk barátságát, a hódításra vágyó északi medve, az orosz hatalom, behuzta karmait, és a nem régen keleten utazott trónörökösünk Konstantinápolyban tünnetessel, s diadallal fogadtattak.

Hive voltam a kormányhoz azért is, mert elnöke bölcsességével és erélyével aképfolyt be belligyere hogy most hazánk szövetségben Ausztriával a külállamok társaságában oly tekintélynek örvend, minővel még sohasem bírt.

Az osztrák-magyar monarchia ma, szövetségben a hatalmas német birodalommal, Európá sulyegyenét tartja, s a világ béke fenntartásának egyik leghatalmasabb oszlopa.

E politikának köszönhetjük, hogy a kifelé gravitáló nemzetiségek hazánkban kezdenek elérhetetlen vágyaik ködéből kibontakozni s pártokat alakítani, melyek a földi boldogságot a magyar állam határain belül keresik.

Méltóztassanak rám bármily ítéletet mondani: én abban megnyugodom, mert keblem istene — lelkiismeretem — nyugodt azon tudatban, hogy a mit tettem: az azt minden mellékérdek nélkül hazám közjóléte emelésére jóhiszemben tettem.

Midőn tehát most a nekem adott mandátumot oly tisztán, mint azt Önök kezéből kaptam Önök kezeibe leteszem: fogadják bizalmukért legfőbb közzönetemet, és ha méltónak találának, mint egyszerű polgártársukat, fogadjanak vissza kebelükbe, tartanak meg továbbá is szíves jóindulatukban, most pedig kiáltás velem: Eljen a haza!

Hosszan tartó, lelkes éljenzés követte a hatóság beszédét, mely után Ábrahám László ügyvéd ur lépett az emelvényre, hogy köszönetet mondjon Kőrösi Sándornak s őt a képviselőjelöltség elfogadására újból felkérje. Beszéde következő:

Ábrahám László beszéde.

Szeretett tisztelt képviselőnk!

Figyellel hallgattuk meg önnek a lefolyt országgyűlési ciklus alatt teljesített képviselői működéséről imént elhangzott beszámoló jelentését, s ujjolag örömmel győződünk meg, miszerint ön megválasztásakor nekünk tett ígéreteit pontról-pontra beváltotta; örömmel vesznék tudomást arról is, miszerint ön — szeretve tisztelt képviselőnk — nemcsak hű tolmácsa vala az országgyűlésen politikai érületeinknek, de kitartó munkássága és széleskörű ösmérettel párosult higgadt bölcsessége latba vételével egy kiváló tényezője lett annak, hogy pártunk kitűzött főbb céljai: ide bent a közművelődés és közvagyonosodás bekés utoni erőteljes fejlesztése, előmozdítása, — kifeje pedig szeretett hazánk jogosult hatalmának állásának megszilárdítása — a jelen viszonyok által concedált lehetőség legszélesebb határáig megvalósíttassanak.

Mi folytonos figyelemmel kísértük Önnek képviselői működését, s az iránt csak a legnagyobb előismeréssel lehetünk.

Fogadjá annál fogva sikeres képviselői működéséért, méltó képviselőségükért általában Debreczen város szabadelvű párti összes választóinak, különösképpen pedig a Debreczen városi III-ik kerület szabadelvű párti választóinak legbensőbb, legőszintébb köszönetét, de fogadjá mindnyájunk mély köszönetét azért is, hogy e helyen megjelenve, nekünk ugy saját mint általában az országgyűlés működéséről élő szóval is előterjesztést tenni, s rokonérzelmünk kölcsönös kiserélhetésére alkalmat nyújtani szíves volt.

És most, a midőn választópolgártársaim köszönetét tolmácsolni szívesen válek egy szívvel lélekkel kívánjuk, hogy Önt a magyarok istene szeretett hazánk s városunk javára teljes erőben sokáig tartsa meg.

Mélyen tisztelt volt képviselőnk!

Szeretett polgártársaim!

Ö felsége koronás apostoli királyunk, — mint önök is tudják legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott, hogy a következő 1884—87-ki országgyűlést szent Mihály hava 25-ik napjára egybehívják. A m. kir. belügyminiszter ur ebből kifolyólag az országgyűlési képviselői megválasztásának eszközésére a f. é. jun. hó 13—23-ika közti időt tűzte ki.

Városunk központi választmánya törvényhatóságunk területére az országos képviselő választási határnapját f. é. jun. 13-kára határozta meg, — elérkezett tehát az idő arra léve, hogy képviselői jelölteinket mi is kikiáltásuk, felléptessük.

Mielőtt azonban a választó kerületünk szabadelvű pártja által egyértelmű megállapodással kitűzött képviselői jelöltségünkre vonatkoznám és őt a jelöltség elfogadására felkérném, ajándékozom meg tisztelt polgártársaim becses türelmükkel, hogy pártunk álláspontját, bár röviden, de főleg a

helyi viszonyokra tekintettel némileg körvonalozzam.

Tisztelt polgártársaim!

A ki a magyar történelem s közelebb Debreczen város története lapjait csak némileg is figyelemmel forgatja, csakhamar rájön, miszerint Debreczen városa, valahányszor felletta a multban vészvihar vonult el, mindannyiszor csak vezetői higgadt bölcsességének eszélyes és óvatos politikai magatartásának és minden időben hagyományos mérsékeltségének köszönhetve nemcsak gyarapodását, de egyáltalában fennmaradását.

Debreczen város jözan gondolkozáson polgársága, a mely általánosan becsült takarékosága, szorgalma és munkássága általalkedező anyagi helyzetet tudott magának teremteni mindenkoron, soha sem ragadtatta magát szélsőségek-re, Debreczen város polgársága az ösmert bizonyost soha sem dobta el magát ösmertelen bizonytalanságot, — helyes érzékével, természetes vezetőivel élén mindig eltalálta a helyes utat, a mely az ő és hazája boldogulásához elvezetett; Debreczen polgársága meglegedett a saját kebeléből kivált vezetőivel és nem importált magának máshonnan képzelt politikai nagyságokat, és akkor — tisztelt polgártársaim! Debreczen város népe általában boldog, elégedett volt.

Hogy ez ma nem így van, s hogy vele született, vérmérsékletével megegyező fentebb méltottat érenyeiből a város lakosságának egy jó része kivétkötve a szélsőségek-re ragadtatik, s hogy az elött itt ösmertlen pártszervevel felkeltésével a politikálási mánia hova tovább jobban és jobban elharapódzik, s ez által a város lakossága egy nagyrésznél a vagyonosodásra s ez által előbb egyéni, majd állami függetlenségre egyedül vezethető becsületes munkais háttérbe szorítottatik, s a keresetnek e miatti csökkenése folytán az elégtelenség ez uton is fokoztatik, — azt mindnyáján sajnosan tapasztaljuk, — megnyugtató mi reánk szabadelvű pártiakra, nézve csak az lehet, hogy a sajnos állapotokat nem mi idéztük elő, a vizsály magvait nem mi hintettük el, — a szakadást s ez által a pártoskodást nem mi hívtuk életre; — mi megfirtünk továbbra is kipróbált vezetőinkkel egy táborban, mert mi nagybecsült vezetőinknek — habár gyakran népszerűtlen — de a körülmények, tények által mindig igazolt politikai magatartását mi megértettük, hogy az adott viszonyok közt többek a tények, mint előttünk idegen vándor apostolok csásob, de üres és beválthatlan ígéretei.

Igaz ugyan, hogy a miatt, mert vezetőinkkel továbbra is egyuton haladunk, szembe kell szállani politikai ellenfeleink által előszeretettel hangoztatni szokott azon váddal, hogy mi nem is elveken nyugvó, hanem személyi politikának hódolunk, vagy is hogy mi vakon követjük pártunk országos vezérét Tisza Kálmánt.

Már maga az a ténykörülmény, — tisztelt polgártársaim, — hogy az országban imponans többséggel fennáll a szabadelvű párt — teljesen kizárja az említett vád jogosultságát, — mivel jól tudják ők is, hogy bármely párt, társulat, szövetszet csak is valamely kitűzött cél elérésére alakul, a mely viszont csak bizonyos elvre alapított eljárás utján valósítható meg, — a párt tehát elv nélkül fen sem állhatna, de viszont a gyakorlati alkalmazásban elv sem képzeltető önmagában elvontan egyéni személyesítés nélkül, — azért tehát mert pártunk önként és kész örömmel mintegy vezéréül ösmert legtehetségesebb tagját, a ki vakakarattal, de egyedül lángoló honszeretete által vezéreltetve küzd pártjának öszinte támogatása segélyével a kitűzött cél felé — azért — mondom — a párt és vezér elvi közössége észszerűen kétségbe nem vonható, — a miből következik, hogy a mit ellefeleink velünk szemben személyi politikának neveznek — semmi más, mint az igen dicseretes egyetértés párt és vezér közt.

Egyébiránt mi Tisza Kálmánt mindenkor jogosult büszkeséggel tekintettük és tekintjük vezérünknek, s a multból merített tapasztalatunk alapján jövre is teljes megnyugvással tekintünk működésé elé, mert erős a hitünk, hogy az ő bölcs vezérlete alatt ez egyetértő, hatalmas párt, az egyetértésben rejülő hatalmas erővel, a mely bent az országban alkotni, kifele hatni tud és akar — megvalósítandja kitűzött célját: szeretett hazánk nagygyá tételét.

Eppen pártunk megingathatlan eme szilárd egyetértése, és az abban rejülő hatalmas erő bantja és ejti kétségbe legjobban politikai ellenfeleinket, kivált midőn eszöbke jut, hogy ők hasztalan találgatják, ki, avagy kik és hányan legyenek vezetőik? ha továbbá meggondolják, hogy ők hasztalan kutatják pártjukban az egyetértést, az irányt, a célt? — s e miatti elkeseredésükben mindannyiszor pártunk országos vezérét Tisza Kálmánt tűzik ki támadásuk célpontjává, biztosak levén, hogy mi — akarva sem viszonozhatnók e támadásukat, mivel nem hogy mi, de amint éppen most említém — ők maguk sem tudják kik és hányan lennének vezetőik? és mert továbbá közülök legtöbben azt hiszik, miszerint az által, ha legjelesebbjeinket sárral dobálják — önmaguk is nagyokká lesznek.

És mivel mi olyan párt, a mely saját kebelében is egyenetlenséggel, meghasonlással küzd, s a mely csak a mi pártunk gyűlésében ösmert a melyet a melyet továbbá olyan párt, a melynek országgyűlési képviselői, habár jól tud-

ják, hogy parlamentarisan uton alakult nemzeti es nem idegen kormányval állanak szemben mint volt képviselőnk is megjegyze — beszámoló beszédekben fennen dicsekesznek azzal, hogy ők az országgyűlés egész tartama alatt egy krajczár adót sem szavaztak meg, de ugyanakkor azzal is kérkednek, hogy mi mindent követeltek azon nemzeti kormánytól, a melytől szentesített országos törvényeink ellenére saját bevallásuk szerint az utolsó fillér adót is megtagadták, a mely pártnak tehát törvényhozóul felküldött képviselői is csak az ország hitelének compromittálására, megingatására törekcsenek — ilyen párt, a ki az ország kormányzatát, jövojét megnyugvással nem bízhatók, — és mivel végre mi jövoében is csak az egyetértő, erős szabadelvű pártból, s az ennek kebeléből alakult kormánytól várjuk és reméljük szeretett hazánk felvirágoztatását: mi a jövo országgyűlésre is ezen párt intenzív támogatógó egyéneket öhajtnak képviselőül felküldeni.

Tisztelt polgártársaim!

Kőrösi Sándor ur a beszámolást most teljesített volt képviselőnk a kit szerencsénk van körülünkben üdvözölhetni, nemcsak megingatlan hive pártunknak, de személyes tulajdonai, tiszta jelleme, törhetlen hazafisága azon felül is kedvelté teszik őt előttünk. Ő a multban már tényleg is bebizonyította, hogy bizalmunkra teljesen érdemes. Ő megmutatta, hogy miként kell leróni egy igaz honfiak hazája iránti tartozást, mert ő széles körű ösmérettel és bölcsességgel párosult egész munkásságát szerett hazánk szentelte, mivel jól tudja, hogy csak kitartó munkássággal vehetjük meg hazánk jövo nagyságának szilárd alapját, s mindezen honfiai érenyeiert kerületünk szabadelvű párti választói őt a legközelebbi választásra képviselőjelöltségünk felkeltetni nagy lelkesedéssel egyhangulag elhatározta.

A midőn tehát ezt önnek, immár tisztelt képviselő jelöltünk választó társaim megbizásából szíves örömmel hozom tudomásul, felkérem, miszerint az önnek ezennel felajánlott, országgyűlési képviselői jelöltséget kegyesen elfogadni, s minket igenlő választással megörvendeztetni méltóztatassék.

Kőrösi Sándor

a felajánlott jelöltséget meghatott szavakkal megköszönte és elfogadta.

És most következett az első kerület képviselőjelölése és a jelölt programmbeszédek megtartása.

Szünni nem akaró óriási éljenzés hangzott fel, midőn a nemes gróf az emelvényen G é r e s i Kálmán kíséretében megjelent. G é r e s i Kálmán mint az első kerület szabadelvű pártjának elnöke ily szavakkal üdvözle gróf Ráday Gedeont.

Géresi Kálmán beszéde.

Tisztelt választó polgárok!

Gróf Ráday Gedeon neve és személyisége Debreczenben különös beemutatásra és ajánlásra nem szorul. Akár a politikai akár az igazságszolgálati közművelődési, akár a protestans egyházi téren szerzett érdemeit tekintjük, azok szállanak mellette, azok ajánlják őt. Ezen érdemek azok, a melyeknek alapján mi őt képviselőjelöltünknek meghívtuk és képviselőnknek megválasztani akarjuk. Meghívtuk mert ismerjük, mert minékünk nem szokásunk Budapestről kórtábla hozatni magunknak képviselőjelöltet, olyant a kinek nevét sem hallottuk, a kit soha sem láttunk, a kinek nevét kiejteni még egy pár hétig kell tanulni, hogy a központ bölcsességének parancsára részavazhassunk.

Azt sem szükséges a mi képviselőjelöltünkörül bővebben fejtegetni, micsoda párthoz, kik közé tartozik. Inkább azt mondom el egy pár szóval hogy hova nem tartozik gr. Ráday. Fájdalom nagyon sokan vannak az idő szerint Magyarországon, kik az üres szavak kongó frázisok, nagyhangu, de üres eszmék, beteljesíthetlen ígéret hazañas emlegetéséből élnek politikailag. Ez a legolesőbb koszt, meg kell vallani, és a ki ilyen kosztot ad, meg van az az előnye, hogy soha sem kell bevásárlásokat tenni, de hig is a leve. No, ezek közé gr. Ráday nem tartozik. Vannak szintén sokan, a kik a corrupezio folytonos emlegetésével táplálkoznak és táplálnak másokat. A kik szerint Magyarország alkotmányos kormánya, uralkodó pártja, országgyűlési többsége, állami közigazgatási és hivatalnok apparátusa a corrupezionak összefüggő szövedéket kepezik. Ez a koszt sem valami tápláló, és még hozzá izléstelenül van találva. Gróf Ráday ezek közé sem tartozik. Vannak, kik az ezerekkel, százezerekkel és milliókkal dobálóznak, és a pénzügyi vérgomlásnak vészjósló madara. A lekisebb szám, a mit használnak, helyi tapasztalataim szerint a 30,000 forint, a legnagyobb talán a 270 millió. Ennyi összegeken történik az osztozkodás ennyi a deficit. Gróf Rádai ezek közé sem tartozik. Vannak végre kiknek összes politikai meggyőződésük lelkesedésük kutforrása a gyűlöletben van, a melyet vagy egy felekezet vagy egy név iránt éreznek. Gróf Rádai ezek közé sem tartozik.

Hanem tartozik a t. képviselőjelöltünk azon párthoz, a mely körül Magyarországon legjobb férfiak túlyomó nagy része eo

portosul, a melyből van alkotva Magyarország kormányza, a melyet tisztelettel fog megemlíteni Magyarország történelme, a mely egy hónap mulva megerősödjék fogja magát szabadelvű pártján mondani. Ezért szabdelvűtük mi fel méltóságodat képviselőjelöltünknek, ezért ajándékoztuk meg bizalmunkkal. És most felkérjük méltóságodat, mondja el részletesen elveit.

Most a viharos éljenzések lecsillapulta után a legmélyebb feszült figyelem közepett gróf Ráday Gedeon emelt szót:

gr. Ráday Gedeon beszéde.*)

Tisztelt Polgártársaim!
Nem tagadhatom, hogy az elfogultság nálam szokatlan érzetével léptem ezen helyre most. Nem mintha azzal tisztában nem volnék, hogy mit kell és mit lehet nekem mondani; nem mintha attól tartanék, — mert hiszen én tölem sokat nem vár önök közül senki, — hogy nem leszek képes kötelességemnek megfelelni.

De az elfogultság erőt vesz rajtam két okból.

Erot vesz rajtam, mert ezen pillanat az én életemben forduljon a kocka bármiként, felejtethetetlen mozzanat marad, mert hiszen én sem vagyok ment az emberi természet gyarlóságaitól s engem is vezérel a becsvágy, hiúság és ambíció. Az én lelkemben is éltek a hit és dicsőség vágyai, él ma is az ambíció, mely kitüntetésre vágyik. Nem tehetek róla, ilyen vagyok. — De az én ambícióm nem külső, nem a hatalom előismerése, nem a káprázatos fény elérésére sarkal engem.

Elértem óhajom netovábbját, midőn legtitkosabb vágyam teljesült az által, hogy a két millió protestans magyar nép büszkesége Debreczen városának egyik kerülete életem esthajnalra felé megfeszítel bizalmával, a mire bizonyynal ha méltónak ítélek, egyházunk szent érdekeinek megvédése is tett méltóvá.

Ez az én nagy keresztem, ez az én rangom, ez az én dicsőségem. Rejtsem az élet jövője méhében bármint, én legfőbb jutalmam megkaptam.

De van még más oka is az én elfogultságomnak. Megszokták önök, hogy ékes szólkóltól ily alkalmakkor nagyszabásu programbeszédet halljanak. Én programbeszédet mondani sem nem fogok, sem nem tudok.

Egész életemen át arra törekedtem, hogy tetteim képezzék az én programomat. Ez ünneplés helyről és e pillanatban nem tudok egyebet elmondani, mint a mi honfiai keblemet dagasztja és a mit szívem mélyéből érezek.

Betanut beszédet, olyat mit a megfontolt elme farszót munkával összeállít, én mondani e pillanatban nem tudok. — Ne is tekintsek hivatalos felszólalásnak szavaimat, vegyék azt egy szerető testvér és polgártársuk öszinte nyilatkozatának.

Az idő nagyon előrehaladt már, rövid leszek; különben is minden hosszu beszédnek csak egy a vége és ez: hogy mindnyájan törekedjünk hogy szerett anyánk, édes hazánk javát előmozdítsuk.

Nagy nap ez a mai. Ünneplünk az egyházban; a szent lélek megszállását ünnepljük. Száz meg száz helyen helyen ünneplik most az országban ezt az ünnepet és vajha annak magasztos igéi minden magyar szívbe vésszödnének, s ne a gyűlölet és a meg nem értés szelleme hanem a szeretet lelke lenne a tan e hazában.

De ünnepe ez a mai nap azért is, mert a messze távolban egy nagy szózat harsant meg, mely ma kézzel-kézzel jár. A multak és fájó emlékek feletti sóvárgás ígézö szavakban édes bus panaszoktól nyer abban kifejezést. A mult ölelkezik abban a jövő ábrándos képeivel, mert a jelen alkotásai felett tájékozatlanul átsiklik.

Meg kell vallanom, hogy az én lelkem is önkéntelenül vissza száll a multba, mert én a politikai küzdelmekben bár még igen fiatalon de annál több fogékonysággal a szép és nemes iránt 40 évvel ezelőtt kezdtem részt venni. Milyen kor volt az! Szép, dicsö, magasztos kor, de a jelen minden nagyszerü teremtményeinek bölösége is az a kor volt. A szabadságharc ragyogó korszaka. A csatamezőn életünket, nyugalmunkat boldogságunkat feláldoztuk az édes haza érdekében.

Következett egy szomorú korszak; az elnyomatás, a feljaldulást is eltiltó napok, akkor mindannyian csendesesen bár, de a törvényes ut el lévén zárva, minden eszközökkel is édes hazánk jogainak visszaszerzésén fáradoztunk. És ha a jog nem is diadalmaskodott akkor, diadalmaskodnak az eszmék és a jogok ma. A nemzet genuisa megsookálta hazánk keserüségeit és sugalma alá vette a nemzet bölös államférfiát; lezajlott a szenvedés korszaka és az egyetértés a nemzet és a korona között helyre állt, alkotmányunk biztosított, és beállt az a sokaktól megátadott jelen, melyben Magyarország független és önálló lett és visszaadott önmagának. Es itt van tehát ezen károkozott jelen, melyben csak tölünk függ, hogy oly nagy és dicsö állam legyen hazánk, minő Mátyás király kora óta nem volt soha. Én a ki rajongtam a 40-es években a szabadság szent eszméért, a ki küzdöttem, és oda vit-

tem a börtömet a csatamezőre, majd minden még erőszakos törvénytelen eszközökkel is próbáltam hazámon segíteni, beláttam azt hogy most már midőn hazánk bölös megalkotta az egyetértést hazánk és a korona közt, akkor a rajongás és a forradalomnak takart törekvése bün. Ösmertem én azokat és örmerem ma is a kik az elnyomatás idején nagy szavakkal hirdették és hirdetik a szabadság visszaszerzését, mikor tette került a dolog, hiába hittuk hogy „gyertek hát hozzánk!! otthon maradtak s hiába várakoztunk Klapka Trencsén határára.

Nem ábránd a melylyel óriási léptekkel lehet haladni a levegőben, hanem a hangya szorgalom, és a hangya munka ez az igazi hazafiság. És jól mondta az igen tisztelt szónok ur, hogy néhány hét mulva diadallal fognak kiemelkedni a hangya munkát folytatók a politikai küzdelmekből. Adná a mindenható, hogy csak a tiszta buzaszem kellne ki e szent napon, midőn az országban annyi sok mindenféle szónoklatok tartatnak. Sajnosnak tekintetem és tekintem azt, midőn a nemzet erejét képezö nagyjaink lerántására törekednek néhányan és elnevezik öket hitelhagyottaknak, honarúlnak. Tudom hogy rövid napok mulva Debreczenben is hirdetni fogják ezt a hitelhagyottságot.

Erre csak egyet mondom röviden. Midőn a fusio 9 év előtt létesült én néhány magammal nem tudtam rögtön csatlakozni ezen alkotáshoz, mert még nem volt meg keblemben a bizalom, de midőn láttam, hogy annak feje nemcsak honának, de egész Európának elsöi között foglal helyet, midőn láttam a megindított vasszorgalmu munkásságot, melynek egyegyedüli célja a haza boldogítása és láttam a 67-es elvekhez való öszinte ragaszkodását, így szóltam: „Igenis követlek téged hazámnak nagy férfja.”

Fogják majd prédikálni azt a Boszniát is. (Nagy derültség.) Mert hiszen Bosznia nékül ellenzék szónoklat meg se történhetnék. Midőn eszme nincs, nagyon jó az a Bosznia a mit oda lehet lökni a választók elé, mint egy koncz. Hiszen én sem dicsőrem azt a Boszniát, de védelmezem kell. Midőn én mint az államrendöség feje köteles volt körültekinteni, sajnosan tapasztaltam, hogy a nemzetiségi kérdés egyike a legveszedelmesebbeknek és annak fészke nem itt benn hazánkban, hanem azon apró tartományokban is elrejtözött, hová a civilizatio, a sajtó nem hatott. Ma már akkor is jeleztem, hogy ezt az átkos izgatást belülröl megdönteni nem lehet csak kívülröl. Megvetve lábunkat egy hazánkon kívül eső tartományban keresve az archimedesi sarkot. A délszláv tartományok szelén ott terül el a valóságos Magyarország; ott mi örködhetünk. De Bosznia és Magyarország között ott vannak a mi horvát testvéreink, a hol az ellenözés nehezebb, és ép azért ott minden tehető és tapintatos intézkedéseknek könnyen gátat vehettek. Ma már ott is esend és nyugalom van. Egy tapintatos ifju tarta kezében a kormány gyepöljét; de hogy daczára ennek meddig marad ott hamu alatt a parázs az az idő kérdése.

Ezt a két példát hozom fel csak azokból miket elmondani szoktak, de bizonyynal lesz még több is.

Legyenek meggyözödjöve, hogy a kormány és az azt támogató többség működését ez ellene felhozott támadások, gancok bönitani, megtáborítani nem fogják. Elöre fognak törekedni; lépésről lépésre, fokról fokra lassan de biztosan fognak haladni a felvirágzás, a béke, a nyugalom felé és azon az uton, melyen hazánk dicsőségét elérni reméljük. Minek szóljak én Debreczen igen értelmes választói előtt, hogy ott van e ma Magyarország a hol volt 15 vagy csak 9 év előtt is. A ki látni akar láthatja a haladást, a ki hinni akar: tudhatja. És mégis oly színen festik le az állapotokat, oly kétségbejötök az ország helyzetét, hogy aggódva kérdezzük, annyi sok gyermek vagy értelmetlen ember lakik-e az országban. Harmadik eset nincs.

Ma a müvelt államokkal állunk egy sorban minde tekintetben. — Nézzük a közigazgatást. Bár ott még sok kívánni való van, de a haladás óriási. Tekintjük ma a vagyon és személybiztonságot. Ma már nem rendkívüli állapotok teremése szükséges, az igazságszolgáltatás terén eddig nem volt igazságszolgáltatásunk mint ma; csak jurink Ma van egy értelmes, erőteljes, besületes, müvelt és ifju bíröi nemzedékünk, melynek látára büszkeségtöl dohog és kell, hogy dohogjon minden igaz magyar kebele. — A közlekedési eszközök a kereskedelmi összeköttetések oly lábun állanak, hogy e tekintetben is e haladás elvitázhatalan. És nem érzi e a haladást e téren minden gazda a ki birtokát müveli? Régente a gazda földje után nem kapott bért vagy ha megtermett a földje, a terméssel nem tudott mit csinálni. Elöre számitani nem tudhatott. Ma nincs oly földdarab, melyet a gazda rögtön bérbeadni vagy értékesíteni ne tudna. Ha bérbeadja, a bérleti összeg nem igen változik, és így öleleges karulációt csinálhat bizonyos jövedelme felöl. Ez nem magától jött, ez is a haladás eredménye.

A pénzügyi helyzet megvallom elsö tekintetre rosznak látszik, mert a nagy adók kellemetlenek, de ha közelebbröl tekintjük, azok az adók a nemzet javára értékesítették és ha ma nem is élvezük mi ennek áldásait a jövő nemzedék élvezni fogja.

Még a kormány honvédelmi intézményeit is megátadják.

A napokban olvastam egy nagyon élénk szavu ellenzékí erdélyrészi képviselő beszédét, melyet Erdély regényes bércei között mondott el. Ez a képviselő lehet, hogy katonai volt, de itthon csak a k a r h a t o t t l e n n i ; (nagy berültség) a véderö bizottságába is meg lett választva, de abban valószínűleg vajmi keveset vehetett részt, hogy olyeneket állíthat. Ez a képviselő ur azt mondja, hogy egyetlen vívmányunkat a honvédséget kiéhezetik, fogyasztják, sanyargatják és még nem tudom én mit... és ha ö nem vigyáz vége lesz mindennek. Ismét azt mondom, hogy vagy gyermek vagy rosz indulatú az a ki elhiszi. Kérdezzék meg a honvéd tiszteket, remélték e valamikor, hogy elérik azt, a mivel a mult évben gazdagodtunk.

Szóljak-e még a közoktatási culturalis helyzetéről, vagy az ipar terén elért óriási haladásról? E téren is mindenütt bámulatosan haladtunk.

Nekem tisztelt polgártársaim nincs szükségem arra, hogy én képviselői mandatumhoz kössem szeretetem és ragaszkodásomat, melyet Debreczen város iránt érezek. Mert már én itt (szívére mutat) bírom Debreczen város mandatumát. Ezt el nem veheti tölem senki, s ha a másikat nem is kapom meg, ez utóbbit híven szeretettel megörizem, a mig élek. (Viharos lelkes éljenzések.)

Nem ígérhetek én vérmes reményeket és azoknak megvalósítását megválasztásom esetére, mert hisz a befolyások között csak egy kis porszem vagyok; de mégis ígérhetek annyit, hogy a mennyiben e város érdekeinek megvédése nemcsak az én kötelességem, minden magyar hazafié, én teljes erőmböl fogok azon munkálkodni. És én ezen ígéreteket nem kötöm június hó 13-ához, a választás eredményéhez. Én átvagyok hatva az érdelemtöl, hogy Debreczen, azon fontos és előmozdításra érdemes város, — melynek 50—60 ezernyi lakosa van — fényének hatalmának, gazdagságának emelése minden jó polgár kötelessége kell, hogy legyen. Debreczennek nemcsak egy nagy vidék központjának, de a központ szemefényének kell lenni.

Debreczen, Magyarország bátran merem mondani, két millió lakosságnak, legmagyarabb és legszabadelvűbb központja. Fény és gazdagsága Magyarország jogegyenlőségének inangurálása is egyuttal. (Hosszan tartó éljenzések, taps.)

En azt hiszem, hogy oda kell törekedni, hogy Debreczen minden politikai és közigazgatási és kögazdasági alakulások esetére központ gyanánt támadhatatlanul tekintetbe vétezzék. — Hogy aztán mi az elérhető, azt előre tudni, ígérni nem lehet. A ki előre részletes ígéreteket tesz, az vagy gyermek vagy roszhiszemű. A hiabavaló rajongások, néphajók felcsigázásának ugy a magán mint a nyilvános téren ellenözje vagyok. — Igérjünk keveset és tegyünk sokat, — mert a vak ígért eredménye rendszeren vagy a felsülés vagy a megszegyenülés.

Es most bár igen sok volna az, mit még elmondani szeretnék, miután az idő oly annyira előrehaladt és én szeretett polgártársaim rendkívül kegyes türelmével vizsgálaim nem akarok, — befejezem előadásomat.

Nem modhatok köszönetem nyilvánítása mellett egyebet, minthogy egész tölem kitelhető erőmmel jövöre is azon párt híve leszek, mely azon alapon áll, mely édes hazánkban önálló független tevékenységét biztosította; hogy sorakozni fogok a régi zászló körül, mely Deák Ferenc örök emlékü hazánkba által bontatott ki, melyet korunk kimagasló államférfia kormányelökünk tartántorihatalan erős kezében, hogy ellene leszek a mult rég és a jövő ábrándjai politikájának és tölem kitelhetőleg azt ostromolni, ha bírom ostorolni fogom, mert mi az alkotó és erősbító jelenben élünk, ennek kell élnünk, ez pedig az építő, az alkotó szabadelvű haladás kora. A szabadságról teljes szívemböl lekesedem, ezért mindent feláldozok, csak a rendet nem, mert az én eszményképem az, hogy a renddel párosult szabadságról el kell követnünk mindent, hogy azt a kis Ázsiát, mely még állami életünk testéhez ragad; lerázzuk, és hogy így belépünk egészen azon Európába, melyet az 1867-ki kiegyezés, államférfiaink bölösessége, tapintata, a nemzet magartatása és törekvése már is igen megnyitott számunkra.

Most pedig egy szent óhajomnak adok kifejezést, mely abból áll, hogy szeretett hazánk, nemzetünk meneküljön meg azon átoktól, mely évszázadokon át megrottója volt; — legyen kiüzve közülünk a visszavonás ördöge, mert bajaink kuforrása ebben fekszik.

Valahányszor a magyar oda jutott, hogy a békes alkotás korát érte el, mindig dulva furakodott közénk azon ördögi szellem, ha elüzött külleleneinket, ezen házi pusztító szellem üzte velünk átkos játékát, — Óhajom és imám, hogy legyünk egyik már valaha, hogy elérhessük azt az időt mihamarabb, hogy nemzetünk egy tiszta lélekkel üdvözölje a trónt, hazát és a biztos alapot nyujtó jelen alkotmányunk talapzatát.

Vége forró köszönetemet fogadják Uram szives támogató türelmükért és rejtsem a méhében bármint a jövő, hozza meg jun. 13-án a másik mandátumot, vagy nem, én már azon

mandátumnál fogva, melyet itt keblemben viselek, az önké vagyok és maradok, nincs a világon oly párt, mely tölem ezt elküzdhesse, ezt én megörzöm, mert ez eddigi köztörekvéseim jutalma.

Most pedig Isten önnökkel uraim, munkálkodjunk mindannyian békesen, testvériszeretettel, de elveinkért erélylyel.

Napi hírek.

— A tegnapi politikai fontos események a választási mozgalmakról érkezett táviratainkat — számos közleményt kiszorítottak lapunk mai számából. Ezeket holnap közöljük.

— József főherczeg ö fensége vasárnap este érkezett városunkba; az indóháznál roppant közönség óriási éljenzéssel üdvözölte a kedves vendéget, ki az indóházról egyenesen a Bikába hajtatott. Tegnap reggel óta a főherczeg a Hortobágyon idözik, hová a városi hatóság föbb tagjainak kíséretében kirándult. A hortobágyi idözés bizonyynal érdekes részleteit legnagyobb sajnálatunkra nem közölhetjük, mert a városi hatóság nem tartotta „s z ü k s é g e s n e k”, hogy ezen különben Debreczen város lakosságára nézve ritka nevezetességü eseménynél a sajtó is képviselve legyen, bárha jól tudja azt, hogy mi mindenkor ugy a város mint a nagy közönség érdekeinek előmozdítását legbuzgóbb feladatunknak tekintettük és tekintjük. A sajtó mellözése Debreczen város intözö körei részéről régi gyarlóságok maradványa. Itt volna az ideje, hogy ez elavult fogalmak végre felvilágosodottabb nézeteknek adnának helyet. Másutt a hatóságok maguk sietnek fölkérni a sajtó képviselőit, hogy közérdekü eseményeknél jelen lenni sziveskedjenek, — mert a nagy közönségnek joga van elvárni választottjaitól hogy minden fontos és közérdekü ügyről értesüljön.

A debreczeni zenede javára mult löbön rendezett két mükedvelői előadás alkalmából felülizettek: nagys. és fötiszt. Huzly Károly kis répost ur 20 ftot, Steinfeld, Ignác ur 3 ft 50 krt, Dr. Csikos Sándor ur 2 frot, Springer József örnagy ur 50 krt, N. N. 1 frot összesen: 27 frot. Fogadják érte a nemes keblü pártolók a zenede egylet nevében nyilvánított ölsömerö közönetemet, valamint a légszeszgyár tek. igazgatósága is, azon szives készségrert, melyel az elfogyasztott légszesz árából az egylet javára 20 frot elengedni kegyeskedett. Debreczen, 1884. június 1. Gö t l t N á n d o r zenedei pénztárnok. Azon testvéri áldozat készségrert, melylyel a helybeli gazdász ifjak, a szinten jötökony sajtó szegénygyeletök javára rendezett két mükedvelői előadás tiszta jövedelmét a debreczeni zenedével megosztoták, s annak fele részét 136 ft 20 kriban az egylet pénztárába juttatták, fogadják a minden nemes, és szép czélert hevölö ifjak, a zenede egylet nevében ezenel nyilvánosan is kifejezett köszönetemet. Debreczen 1884. június 1. Gö t l t N á n d o r zenedei pénztárnok.

— Eljegyzés. Pünkösöd első napján d. u. Sepsy Dezsö Hajdu megye aljegyzöje eljegyezte Balogh Ilona kisasszonyt, Balogh Imre törvénszéki bíró kedves szép leányát.

— Zeneestély. Az „Európa. kávéház előtti kertben ma este az Oláh Józsi zenekara fog játszani.

— Esküvö. Gáldonyi Mór tart. hadnagy a „Fouciere“ hivatalnokma ma délután tartotta esküvöjét Schvarcz Bernát bájos leányával Paul a kisasszonnyal. Az esküvö a háznál volt, s azon városunk intelligentiája igen nagy számban volt képviselve. Zavartalan boldogságot kívánunk az ifju párnak.

— H-Nánásról és Hadházzról az a távirat érkezett hozzánk, hogy ott az Onody pártján levö esöselék nem engedte kibeszélni a programbeszédét elmondani akaró Csánády Sándort a ki az ottani függetlenség párt jelöltje.

— Eljegyzési ünnepély. Eröss Lajos volt föiskolai senior jelenleg kémeri (Szilagy m.) ref. lelkész tegnap jegyezte el városunk egyik szép és kedves leányát Wiegand t Laura kisasszonyt. A boldog család ünnepélyen számosan vettek részt a föiskolai tanárok és a völégény földesi tisztelölöi közül. Áldást kívánunk e tiszta szerelemböl kötött frigyre!

— Halálozás. Fájdalommal értesülünk, hogy az iparegyesületi takaréék és hitelintézet nagyérdemü igazgatója Borsos Ferencz ma a hosszas betegség után elhunyt. E szomorú hír lesujtólag hat Debreczen város minden lakosára, mert az elhunyt életben egyike volt a legtiszteltebb és szeretett férfiaknak. — Áldás lebegjen porai felett.

— Dr. Popper Alajos városunk kitünö és népszerű orvosa lakását a Széchenyi-utczán néhány házzal feljebb az 1767-ik számú Eisenberger ház földszinti lakosztályába helyezte át.

Felelős szerkesztö és kiadó lapnyajados Vörtesi Arnold. Fömuuatárs: Karczag Vilmos.

Szerkesztö
Piac, SIMONFFY
háza
HIR
előfizetési pénze
valamint a l
minden közzle
Bérmmentlen lev
fo

XI. év

Mit

(—o.) T
birodalom ma
Európa. Az
csi sajtó, az
lás, melylyel
doni, a római
lamentet bezá
legfényesebb
számára; mo
nak, kinek n
rei kicsinylik
országra, de
ságot előidöz
érdemeit csak
ják észrevenn
trónbeszéd“
átalában, me
müvelt, nyug
hetni, s ime
benne, mely
szivilizáció,
szegyenülve l
van a hol mi
alatt küzdö ki
évszázadokon
ez magának a
mát is tanusít
Kálmánnak a
tünöb hadsere
alatt érvényesi
Kálmán büszke
zete büszke le
lyen a mai vil
Igy a küll
szavakkal és m
mennyi oda me
melylyet ma
múluba ejti az
Es olvassátok
lenzékí kortesek
süketek és vake
világészben él
vedö agyveléji
mindent. Inak
glag egészen hor
fangolt dolgoka
ják magukat, m

A „Debreczen

A J

E

Irta: VÉR

Öreg asszony
ablaknál Mindkett
az öreg asszony
ány valami himz
néha kitekintenek
rostélyá közt, de
a szemközti ház h
ablakait, a hegyes
keskeny utczát s
láthatnak meg ö
szemközti ház me
Az utca es
kövezet közt, egy
egész óra alatt,
közöpen, a hol az
pos lusta eb beve
Ama felföldi
egyike ez, hol a
közt minden emb
nek, ha a vaskos
lyok mögött, mel
lásaikkal nagyap
lakatos mesterség
olykor egy-egy b
pillantanánk meg
Ha betekint
leány s az öreg
dent ép oly ódom
A butork talán
maga s ha nem l
delet, az bizonyo
egy szép gömböly